

Rudolf Brajičić

MARIJA »HODOČASNICA U VJERI«

Papina nova enciklika

Na Blagovijest ove godine papa Ivan Pavao II. upravio je svemu Božjem narodu encikliku o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve putnice. Enciklika se, prema prvim latinskim riječima, naziva *Redemptoris Mater* (Otkupiteljeva Majka). Riječi su to početka jedne od četiriju velikih marijanskih antifona: Alma Redemptoris Mater. Ta je antifona biser religiozne literature, a u liturgiju je ušla u 13. stoljeću. Pio V. uveo ju je u Rimski brevijar, danas Časoslov Božjega naroda. Antifona uzdiže Marijino bogomaterinstvo, njezino sudjelovanje u otkupljenju, njezino majčinsko posredništvo i njezino djevičanstvo. Sve te velike teme obradit će i enciklika.

Dugo je Papa encikliku nosio u srcu i pomno je spremao, kako je rekao novinarima prigodom njezina predstavljanja. Time je očitovao da su subjektivni motivi, tj. papina pobožnost, odigrali veliku ulogu u nastajanju spomenute enciklike. Njegova je osobna pobožnost prema Mariji (*Totus tu us. Sav Tvoj*) općepoznata. Veliko slovo M (Maria) ističe se uz križ na polju u njegovu grbu. Osobno je pohodio Marijina svetišta koja spominje u enciklici. Ne propušta priliku a da na svojini apostolskim putovanjima srca vjernika ne digne k Mariji kao velikom znaku koji dopušta nadu u dobru budućnost.

Prigodu mu je za ovu encikliku pružio njegov osjećaj odgovornosti da Božji narod na vratima trećega tisućljeća treba pripremiti za ulazak u nj kako bi njegov početak bio inspirativan, snažan i znakovit za cijeli njegov budući hod. Marijina rodina, koju ovom enciklikom proglašava i naređuje da traje od Duхова ove go-

dine do Velike Gospe iduće godine, želi da bude jedna, i to od najvažnijih i najmanje zanemarljivih duhovnih okrepiteľjica Božjega naroda u vigiliji milenijskog prijeloma.

Možemo reći da cijela enciklika stoji u funkciji toga prijelaza iz drugog u treće tisućljeće, što je uvjetovalo da u njoj Marija bude predstavljena kao „hodočasnica u vjeri“, najprije kroz vlastitu povijest, a zatim kroz prostor i vrijeme otvoreno Kristovoj paruziji (drugom dolasku), tj. kroz našu zajedničku povijest u vjeri proživljavanu zajedno s Marijom, kroz vrijeme, u kojem se dubinski i vidjelački odražavaju „velike stvari Božje“ kao povijesne odredišne vrijednosti vrhunarnoga svijeta, sazidana moćnom Božjom rukom u Kristu.

Stoga u ovoj enciklici uzalud tražimo nove pomake u mariološkoj znanosti, kojih, doduše, nema ni u današnjoj teologiji, ali koji su uvijek mogući na podlozi nedorečenosti dosadašnjih teoloških prouka, kao npr. o naravi Marijina sudjelovanja u djelu otkupljenja pa o naravi i opsegu njezina posredništva, pogotovo ako se nakon donedavne oseke primjećuje dolaženje plime pobožnosti prema Mariji u Božjemu narodu. Ova enciklika kao ni Koncil ne želi rješavati teoretske probleme, nego ide za tim da materijal pozitivno pastoralno razradi. Ona je pastoralna. Takav joj je i stil i oblik. Pastoralni dah i genij Koncila u njoj su dosta oćiti.

Njezinu pastoralnu duhu treba također zahvaliti odsutnost bilo kakvih osuda, bilo kakvih uzbuđa, izrazitih ili pothranjivanih aluzijama na nećije tanine strane, što ne znaći da enciklika ne osvjetľjuje izboćine u harmoniji kršćanstva, nego da to ćini posredno onom snagom kojom istina obićava predstavľjati samu sebe, iako uz rizik daje neće primijetiti niti prepoznati.

Pastoralno usmjerena, daleka od osude, do krajnosti je ekumenski osjetľjiva. Talijanske evangelićke Crkve htjele su provesti „moratorij“ ekumenskog dijaloga za vrijeme marijanske godine, o kojoj je Sv. otac govorio već prije enciklike. No, za to ne mogu naći opravdanja u enciklici. Ona je sva kristološka u smislu jednog posrednika između Boga i ľjudi — Isusa Krista. Sva je ekleziološka u smislu Koncila. Papa s veseljem istiće minimum sľaganja s protestantima, da je. naime, Marija majka našega Gospodina Isusa Krista, pravoga Boga i pravoga ćovjeka. Iako je to minimum sľaganja, to nije minimum mariologije nego njezin temelj ili njezino temeljno naćelo iz kojeg trijeznom misaonom kontemplacijom snažno dolaze na svjetlo ostale istine o Mariji. Zato smo tim „minimumom“ s protestantima ne bilo kako korijenski jedinstveni. Upravo se to korijensko jedinstvo samo od sebe nameće enciklikom. Enciklika ne proširuje rascjep, nego ga sužava. Marijinom vjerom, kako je Papa u enciklici prikazuje, mogu se napojiti i braća protestanti bez opasnosti za svoj identitet, jer nam je zajednićka vjera u dogmatsku vjeru i njezinu životnu moć.

Papa na poseban naćin istiće pobožnost pravoslavaca prema Mariji, Gospodinoj majci. Źeli se u radosti sjediniti sa svim pravoslavcima i katolicima, koji će 1988. slaviti tisućgodisnjicu kršćenja sv. Vladimira i pokršćenje Rusa. Oni su s ostalim istoćnim Crkvama i Katolićkom crkvom oćuvali zajednićku marijansku baštinu.

Osim izrićitog oćitovanja ekumenskog osjećaja prema pravoslavcima, Papa je u ovoj enciklici i na još jedan naćin vrlo blizak istoćnoj Crkvi.

Poznato je da grčki Oci naglasak otkupljenja stavljaju na utjelovljenje. Po utjelovljenju Krist je već posvetio svijet (Atanazije). Postavši s nama konsubstancijalan. Logos je sebi kao trsu virtualno prisjedinio nas kao loze. Rana zapadna misao slagala se s tim. Riječ je sv. Hilarija: „Na sebe je uzeo narav svih ljudi (universae carnis), po kojoj je postao trs, držeći uza se sav ljudski rod.”

Premda Papa kao i Koncil govori o Marijinu pridruženju materinskim srcem žrtvi svojega Sina na Kalvariji, ipak je — a valjda je to zbog toga što u enciklici obraduje Marijinu vjeru koja je bljesnula pri utjelovljenju pa se Papa često vraća na Marijin prvi „fiat” — odbлесак utjelovljenja vidljiv u cijelome Marijinu životu, tako da se stječe dojam o prvotnosti utjelovljenja u djelu našega spasenja, što je u skladu s teologijom istočne Crkve. Marijina vjera u događaj utjelovljenja detaljno je razvijena, sudbonosno s obzirom na otkupljenje, veličanstveno s obzirom na život u Bogu i s Bogom, dok je Marijina uloga pod križem iskazana kompendiozno i koncizno, više kao rezultat prihvata utjelovljenja nego kao nešto novo, što bi nadopunjavalo prvi „fiat”, iako je prikazana kao nešto iznimno i specifično njezino.

Unatoč isticanju značenja Marijine vjere u utjelovljenje, u enciklici je obrađen cjelovit put Marije hodočasnice u vjeri, i njezino sudjelovanje u Kristovu otajstvu, i njezino sudjelovanje u otajstvu Crkve, i njezino posredništvo u ekonomiji dijeljenja milosti.

Enciklika se oslanja na Koncil i vjerno ga slijedi. Želi nastaviti mariološku osrijentaciju Pavia VI. (*Christi Matri*, zatim *Signum magnum* i nadasve *Marialis cultus*) te popuniti tematiku prethodne enciklike (*Redemptor hominis*. Otkupitelj čovjeka).

Prvi dio nosi naslov: Marija u Kristovu otajstvu. Papa usvaja misao egzegeta da je pri navještenju anđeo Gabrijel promijenio ime Mariji u *keharitoméne*, tj. milosti puna, zamilovana. kao što je Isus Šimunu promijenio ime u Petar. Marija je u središtu povijesti spasenja, jer je utjelovljenje koje se zbiva u njezinu krilu jedno od vrhunaca Božjega samodarivanja čovjeku u njegovoj povijesti i u povijesti kozmosa. I njezina je vjera u to otajstvo vrhunska, nalik na vjeru Abrahama, koji je bio pozvan da se iseli u nepoznatu zemlju. Njezin „Neka mi bude” jest anticipacija onoga „Neka mi bude”, koji je, prema sv. Pavlu, izgovorio Sin Božji ulazeći u svijet. Simeonovo bolno proročanstvo treba shvatiti kao drugo navještenje, pri kojem u sklopu s dvanaestgodišnjim Isusom u hramu Marija doživljava „noć vjere”, jer samo Otac poznaje Sina. Život u Nazaretu prolazi u sve većoj objavi koja se zbiva u dodiru s otajstvom. Na Kalvariji i Marija vapije zajedno s Kristom: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?” To je *kenosis* njezine vjere, lišenost svake ljudske proračunatosti. Ovdje tek, u času kada Marija i Krist životnim apsurdom pružaju kontrast Adamu i Evi, vrijedi Elizabetina riječ: Blažena ti jer si vjerovala. Sve ju je to otpočetka otvaralo novome duhovnom majčinstvu prema svim ljudima. Kana: Vina nemaju; križ: Evo ti sina - govore o toj njezinoj otvorenosti. Njezina prisutnost među apostolima na dan Duhova povezat će rađanje (začeće) Sina Božjega s rađanjem Crkve.

Drugi je dio naslovljen: Majka Božja u središtu Crkve na putu. Taj put Crkva kao hodočasnica, nadilazeći pustinju svijeta i povijesti, prevađuje u vjeri. Marija je prisutna na početku hoda Crkve hodočasnice na dan Duhova, kada svi sudjeluju u njezinoj vjeri. Poslije će se vjernici okupljati u njezinim svetištima kao hodočasnici tražeći u njoj oslonac za svoju vjeru. I sama kao objekt naše vjere prisutna je u vjeri svih kršćana kao zajednička hodočasnička baština. Njezina pjesma vjere „Veliča duša moja Gospodina” diže se iz duše Crkve hodočasnice, koja se danas, kao Marija nekoć, opredjeljuje za siromahe i ponizne, za slobodu i oslobođenje (zdrava teologija oslobođenja).

Treći dio govori o Marijinu posredništvu. Posrednica je sudjelujući u Kristovu jedinom posredništvu, ne samo kao njegova majka—hraniteljica nego i kao njegova „velikodušna družica” (*generosa socia*). Uznesena na nebo, nastavlja svojim sudioništvom u Kristovu posredništvu kao majka—djevica s gorućom ljubavi, a prilikom paruzije bit će zajedno s Kristom. Dotad je model i figura za svakoga kršćanina kako živjeti u dinamičnoj vjeri. tj. u čuvanju Božje riječi, i kako surađivati u spašavanju svijeta okupljajući se oko euharistijskog stola pri kojem je Marija „domaćica”. Svakom je majka, i Sinu Božjemu, i Crkvi, i kršćaninu, koji treba da je uzme kao i Ivan „u svoje”, za svoju majku kao što ju je i Sin Božji uzeo. Model je žene i model je Crkve bez ljage i nabora.

Crkva danas gleda na Mariju kao na onu koja je među nama pristuna i sudjeluje u brojnim i zamršenim problemima u životu pojedinaca i naroda, zaključuje Papa.